

# JORMA KURVINEN

TAKUUMIES  
– KERTOMUS SODASTA

Jorma Kurvinen

# Takuumies

Kertomus sodasta

SAGA Egmont



*Takuumies – kertomus sodasta*

Cover image: SA-kuva

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 1996, 2025 Jorma Kurvinen and SAGA Egmont  
All rights reserved

ISBN: 9788727280233

1<sup>st</sup> POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

[www.sagaegmont.com](http://www.sagaegmont.com)

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Vognmagergade 11, 2, DK-1120 Copenhagen

Kenelläkään ei ollut tietoa, kauanko juna vielä ruokailun jälkeen pysyisi paikoillaan sivuraiteella. Mitä pitempään vaunuissa ja junan lähimailla viivytettiin, sitä pitemmälle ylsivät miesten yksityiset tiedusteluretket. Riihelän piti tietenkin mennä näkymättömiin saakka, vaikka Meskasen Otto oli varoitellut:

- Myöhästyt pian koko sovasta, niin mitä sitten sanot!
- Me lähetetään sulle tänne päävartioon kortti Moskovasta, Pikkuahon Kauko piruili, mutta silläkään ei ollut tehoa Riihelään.
- Olishan Nordin käynyt varmistamassa, jos oltaisiin jo lähdössä, mutta sotaherratkin ovat vielä asemaravintolassa.

Joukkue luotti siihen, että sen johtaja huolehtisi miesten mukanaolosta, kun oltaisiin tosissaan jatkamassa matkaa. Ermen junan toiselle puolelle katoamistaan Riihelä lohdutteli toisia:

- Tulkoon Otto sanomaan, jos niin kiire tulee.

Velvoite sai Meskasen kurkkimaan joka suuntaan ja päivittelemään:

– Mistä helvetistä minä sen kaivan lähtökiireessä, kun täällä on monta junaa ja mitä lie väkeäkin.

Miehet naureskelivat Meskasen huolille. Ei näyttänyt vielä siltä, että lähdetäisiin kovin äkkiä, ja kaipa sieltä Riiheläkin ilmestyisi. Nämä kaksi olivat tottuneet huolehtimaan toisistaan, tai ainakin Meskanen Riihelästä. Ne olivat kavereita koko nuoruutensa ajalta ja Meskasen Otto, raitis mies, oli eräänkin kerran tyyrännyt humalassa keikkuvaa Riihelää polkupyöränsä takateliineellä.

Kun Riihelää ei kuitenkaan ruvennut kuulumaan, toisetkin huolestuivat kurkkimaan.

– Tulee se sieltä, Pikkuahon Kauko vakuutti Hirvilammen Eskolle. – Ainakin seuraavalla junalla.

Hirvilampi tyytyi pudistelemaan päätään. Oli joukkueenkin kannalta turha ottaa liian isoja riskejä. Vaikka tälle nyt naureskeltiin, niin jossakin, missä otettaisiin lukua, hymyt hyytyisivät, kun Riihelä uupuisi joukosta. Varsinkin Nordinin Jussi ottaisi sen vakavasti ja kokisi joukkueen pettäneen johtajansa. Vänrikki oli menossa suorittamaan pyhää tehtävää, kun ryssän ottamat alueet vallattaisiin takaisin. Eikä heillä toisillakaan, jotakin Kokkolan Immua ehkä lukuun ottamatta, ollut mitään tätä vastaan.

Helvettiäkö sen Riihelän piti olla aina jotakin porkkaamassa.

– Nyt tulee! kuului kuitenkin ilmoitus härkävaunusta, jonka ylälaverilta joku näki kauemmas.

– Mitä se oikein kantaa sieltä? toinen kurkisteli ihmetteli.

Hirvilammen Esko nykäytti päätään Pikkuahon Kaukolle merkiksi ja he pujahtivat vaunujen välistä junan toiselle puolelle.

– Kahvia, pojat! Riihelä julisti. – Varmasti koko reissulle. Oikaa Pauligia ...



Tulija kannatti olkapäällään isoa laatikkoa, jonka ojensi vau-  
nun ovesta kurkottaville miehille.

– Sisälle vaan ja varmuueksi reppujen taakse nurkkaan!

– Ei, pojat, saatana! Lambergin Helge toppuutteli. – Kenen lie  
omaisuutta ...

Naurunrähäkkä säesti alikessun sanoja.

– Valtion omaisuutta! Riihelä kimpaantui. – Ja valtion miehiä.  
Meillä vaan on niin arat muonakollit, että jäähään ilman parem-  
pia sapuskoita.

Talousaliupseerin pitkä hevosennaama ilmestyi luukulle.

– Minä en ole ollut määräämässä mitä millekin sakille pis-  
tetään matkaan, mutta kaikilla on varmasti oma osuutensa, jos  
toiset eivät varasta sitä.

Lambergin varoituksia ei kuunnellut kukaan. Hän oli jouk-  
kueelle vieras mies, kaupunkilaisia, eikä kukaan osannut sanoa  
miten hän oli joutunut komppanian vahvuuteen.

Riiheläkään ei jatkanut kinastelua jo piiloon saadusta kahvista.  
Hänellä oli mielessään isommat asiat.

– Tiijättäkö, pojat, mitä! Meillä tässä junassa ei ole edes sop-  
pakanuunaa, mutta joillekin tuolla ollaan tuomassa semmoista.

Ilmoitus pisti jokaisen miettimään. Kaikki olivat selvillä siitä,  
että kun jotakin puuttui, meni pitkään ennen kuin se saatiin rin-  
tamalle saakka. Ja jos oltaisiin toisten ystävällisyyden varassa,  
lämmintä ruokaa saataisiin odotella.

– Meillä on avovaunuissa tilaa soppatykille! Riihelä löi lisää  
löylyä. – Minä olen tarkistanut.

Miehet ratapenkalla makustelivat ilmoitusta. Lamberg her-  
mostui vaunussa:

– Älkää nyt helvetissä mitään järjettömyyksiä. Me ei päästä so-

taan yksikään mies, jos kärehdetään tuommoisesta. Jotkut istuvat linnassa!

– Entä sitten, Kokkolan Immu pilkkasi. – Siellä on lämmintä ruokaa!

– Oisko sekin pitänyt ostaa omilla rahoilla, Pikkuahon Kauko repesi. – Oisitta sanoneet aikanaan!

Hirvilammen Esko tiesi mitä Kauko tarkoitti. Jokunen vuosi sitten oli käyty riitaa suojeluskuntatalosta. Eräille kirkonkylällä ei ollut riittänyt yhteinen talo maamiesseuran kanssa. Asiasta oli kiistelty riitaisissa kokouksissa johtomiesten ihmetellessä, eikö nyt muutamaa tukkia löydy joka talon metsästä hyvään tarkoitukseen. Kauko oli lopulta kimpaantunut:

»No sahataan, perkele! Kunhan teette sitten tarpeeksi suuren, ettei tartte tuomareitten hermoilla ...»

Kauko oli piruillut jostakin suojeluskunnan moniottelusta, jonka oli huippuammunnasta huolimatta hävinnyt, kun tuomarit olivat arvioineet hänen poteronsa liian pieneksi.

Toisetkin ajattelivat ehkä taloon uhrattuja hirsiiä. Tai viljasäkejä, joita oltiin aina syksyisin keräämässä.

– Luulisi tuon valtionkin sijoittavan tähän savottaan edes soppatykin verran, Hirvilammen Esko sanoi ääneen.

Se oli merkki toiminnan alkamisesta. Joukolla mentiin junan toiselle puolelle ja seurattiin Riihelää, jolle Meskasen Otto pur-nasi:

– Näitä sun järjettömyyksiäsi. Mitä sanot, jos istutaan linnassa eikä päästä koko sottaan ...

– Tullee ko tuossa vahinkoa siinäkin, Kokkolan Immu ihmeteli. – Ryssätkin loppuvat jo heinänteon aikaan.

– Piisaa niitä syksyyn saakka, Tupalan Risto lohdutti. – Jos on kaikki selvitetty vielä silloinkaan.

Rempseä joukko tuli sivuraiteelle, jossa seisoivat tavaralastissa oleva vaunujono ja sen vieressä pitkän avovaunun kohdalla hevonen, kenttäkeittiö ja kaksi miestä. Toinen aloitti heti noitumisen.

– Auttakaa nyt sakilla, kun ei ole ollut älyä pysäyttää lastauslaiturin kohdalle!

– Hitonko tavalla tätä kaksi miestä nostaa vaunuun, toinen tuki. – Näin lyhyet laakongitkin!

– Ei ole, pojat, tarkoitukseen, Riihelä lesotti. – Te olette väärällä vaunulla!

Kaksikko säikähti.

– Meidän herrat ovat semmoisia, hevosmies puolustautui. – Ei sanota selvästi mitä pitää tehdä ja sitten huuvetaan jälkeensä. Helvetistäkö me tietetään mihin tämä on menossa.

– Eikö paljon kiinnostakaan, apumies sylkäisi. – Jos tietävät herrat ittekään. Mikä sitten on oikea vaunu?

Riihelä lähti edeltä, hevonen kiskoi hänen jäljessään kenttäkeittiötä ja muut seurasivat laakonkeja roikottaen.

Isolla joukolla ei ollut tempustakaan saada soppakanuunaa ylös ja asettumaan paikalle, joka raivattiin työntämällä kärry vielä ohjesääntöä tiheämpään. Nyt oli hyötyä siitä, että alkuperäinen lastaus oli ollut suurpiirteistä ja tuhlanut tilaa vaunussa.

Epäilivätkö hevosmiehet kuitenkin jotakin? Jonkinlainen hämminki ja vaitonaisuus viittasivat siihen. Epävarmuus kuitenkin katosi, kun Riihelä nosti metelin puista.

– Eikö teillä jumalauta ole kalikan kalikkaa tulipuiksi? Tikkuja raapimallako tässä pijetään tulta vai millä tavalla?

Miehet punoittivat.

– Me ei ole saatu käskyä mistään puista, ajomies puolustautui.  
– Kai te miesjoukolla selvitätte semmoiset!

– Me? Pikkuahon Kauko tyrmistyi. – Kenen mettästä ja pi-

nosta ne saa ottaa, teijänkö? Meille sanottiin, että hernerokka kiehuu jo melkein valmiina ja kaksi keittiömiestä tulee soppatykin mukana!

Hevosmiehet pitivät kiirettä etteivät ainakaan itse joudu mihinkään järjestelyihin.

– Me ei tiijetä semmoisista. Kai se riittää, kun tekee käskyn mukaan.

Miehet katselivat, kun ajomies piti oikein kiirettä, että ehti ennen minkään junan tuloa paikalle, jossa kulki muutamanlainen puuporrastus ratapihan poikki.

Joukko ei uskaltanut vielääkään nauraa ääneen, vaan kaikki tyytyivät virnistelemään toisilleen ja nostamaan peukaloa.

– Kestäis nyt sota niin pitkälle syksyyn, että pottu ehtii isoksi, joku toivoi. – Nostettas jossaki ja saatas kunnon keittoa, kun itte kokataan.

He kävelivät raiteiden välissä oman vaununsa kohdalle ja tulivat siinä kuka mitenkkin junan toiselle puolelle. Hypätessään alas asemanpuolen kiveykselle Pikkuahon Kauko ja Hirvilammen Esko näkivät kaksi sotapoliisia ja kolme kiväärimestä, jotka kaikki kääntyivät katsomaan, kun vaunun ovelta kurkkiva vartiomies osoitti kädellä Riihelää ja kailotti:

– Tämä on se kahvivaras. Ja luultavasti toisetkin. Minähän en tiedä, mitä nämä ovat pöllineet sillä välin, kun minä olin noutamassa apua.

Riihelä nauroi kovaäänisesti:

– Siinä meillä on vartiomies! Poistuu vahtipaikalta ja syyttää viattomia ulkopuolisia.

Sotapoliisikersanttiin se ei tehnyt vaikutusta. Mies vinkkasi kädellään.

– Te sieltä ja kolme seuraavaa tänne.

Riihelä oli hämmästyvinään.

– Minkä vuoksi?

– Kyllä te tiedätte. Seuraatte minua asemakomendantin kuulusteluun.

Vartiomies oli kannellut kahvista ja ylpeili siitä. Vanhan puurakennuksen eteisessä, jonka läpi portaat nousivat, poika intoili Riihelälle:

– Minähän sanoin sinulle, että minä en kattele semmoista evakuoimista! Majuri pistää sinut linnaan siitä, ja nämä toisetkin.

– Majuri? Riihelä ällistyi. – Onko täällä majurin arvoinen upseeri asemakomendanttina?

– Turpa kiinni siellä! sotapoliisikessu varoitti. – Vangitut puhuvat sitten kun kysytään jotakin.

– No voihan perkele, Meskanenkin ihmetteli. – Ollaanko me vankeja vai ...

– Majuri on meidän pataljoonankomentaja, vartiomies tarkensi. – Hän sanoi, että jokainen, joka yrittääkään varastamista, tuomitaan sotalakien mukaan ja pistetään linnaan.

– Sillä tavalla! Pikkuahon Kauko kannatti. – Ihan oikein semmoisille. Niin mekin tehtäisiin. Mitenkä on, poika, minkä verran sulla on aamuja jälellä?

Vartiomiehen pyöreät sileät posket punoittelivat. Hän tuli ihan Pikkuahon eteen.

– Huolehi jätkä sinä vaan linnassa omista aamuistasi.

– Kuule, poju! Hirvilammen Esko varoitti. – Älä mene liian lähelle sitä Kaukoa, ettei tuu mitään vahinkoja. Se on Kollaani miehiä.

– Ettekö te kuulleet mitä minä äsken sanoin? sotapoliisikessu tiukkasi ulkoa portailta. – Pidätetyt eivät huutele siellä!

– Jaa pidätetyt, Meskasen Otto ilahtui. – Tuo kuulostaa jo jottenkin paremmalta.

He katselivat arvioivasti kersanttia.

– Ei ole ollut tämäkään talvisodassa rintamalla, Pikkuahon Kauko huokasi.

– Luultavasti täällä näissä sotakoiran hommissa, Riihelä laski.

– Johan on perkele!

Kessu lähti tulemaan ylös portaita, mutta ei ehtinyt kuin puoliväliin, kun toimistohuoneen ovi avautui ja nuori asevelvollinen, ilmeisesti komendantintoimiston kirjuri, ilmoitti:

– Kuulusteltavat sisälle!

Komendantti oli luutnantin arvoinen sotilasvirkamies. Varmuudeksi he herroittelivat, kun tarkoitus ei ollut pistää kaikkea poikki, vaan kuluttaa aikaa.

Vuorotellen annettiin henkilötiedot, pääsyytetty Riihelä ensimmäisenä. Pioneerit, poikamies, lähimmät omaiset äiti ja isä.

– Rangaistu aikaisemmin?

Riihelä mietti niin pitkään, että komendantti toisti kysymyksen.

– Eipä hermostuta, minä yritän laskea ... Varmasti ainakin kuudesti punttaamisesta asevelvollisuusajana. Ja löin minä talvisodan jälkeen yhtä kouhoa uroslottaa.



– Rangaistu varkauksista? kuulustelija hermostui.  
– Ei tietenkään. Eikä tämä ole varkaus nytkään. Otetaan vaan armeijan varastosta sen verran mitä nyt näin lyhyessä sovassa saatetaan tarvita. Kun annatte osoitteen, niin syksyllä palautetaan se, mitä revohkan päättyessä on jäljellä.

Veitsiluutnantin kasvot tummuivat.

– Ettekö te käsitä miten vakavasta rikoksesta sotalakien vallitessa on kysymys?

– Meikäläinen ei ole koskenut eläissään toisen omaisuuteen, Otto voi todistaa. Mutta en minä omiani rupea keittelemään, kun ollaan armeijan talkoissa. Miten huonosti sitä on taaskin varustauduttu, jos ei pöönejä riitä edes potunnostoon saakka?

– Seuraava!

He työntelivät Meskasen esiin.

– Se pitää kyllä paikkansa, minkä Riihelä sanoo: ei meillä päin ole varkaita. Luuta ovella riittää lukoksi.

– Nimi?

– Meskanen, Otto.

Kirjuri naputti kahdella sormella vanhaa kirjoituskonetta sitä mukaa kun kuulustelu edistyi. Otto yritti vielä lopuksi puhdistaa kaverinsa maineen.

– Ei se tämä Riihelä niitä kahveja millään tavalla itselleen. Yhessä ne varmasti juuvaan, hyvä ettei koko komppaniakin, miten niitä nyt riittää.

– Seuraava!

Pikkuahon Kauko luetteli nimet ja sotilasarvot, siviilisäädyn ja rangaistukset.

– Ollaan oltu tuon Hirvilammen Eskon kanssa erotettuna suojeluskunnasta kahdeksi kuukaudeksi rangaistuksena juopotte-  
lusta.

– SEURAAVA!

Kirjuri säpsähti esimiehensä reaktiota. Pojalle piti sanoa Hirvilammen Eskon sukunimi kolmeen kertaan. Siviilisääty saatiin ylös kerralla, mutta aikaisempiin rangaistuksiin veitsimestari tarttui jo ennen kysymystään:

– Ei sitten mitään suojeluskuntatason hoopoiluja. Oletteko istunut vai ei?

Siihenkään Esko ei päässyt vastaamaan, kun eteisestä kuului hälyä ja ovi kiskaistiin auki.

Kokkolan Immu kurkisti sisälle kuin murmeli luolansa suulta. Immun isot hampaat välkehtivät valkoisina, kun tulija touhotti ohi muodollisuuksien:

– POJAT, NYT ON KIIRE! Paanasen pataljoona lähtee ja juna on liikkeellä ...

He lähtivät ilman eri kehotusta. Juoksivat läpi eteisen ja alas portaat ja junaa kohti niin lujaa kuin pääsivät. Ällistynyt vartiomies seiso i yhä eteisessä ja katsoi heidän jälkeensä niin kuin pihalla sotakoirakessukin, joka yltyi huutamaan:

– Kumpia te olette, sotilaita vai rosvoja?

– SOTAROSVOJA! Riihelä kiljui taakseen.

Juna liikkui jo hitaasti. He tavoittivat sen, juoksivat ohi kenttäkeittiövaunun, lisäsivät vielä vauhtia ja pääsivät oman vaununsa kohdalle, jossa alas kurkottelevat kaverit kiskoivat heidät sisälle.

Tyytyväisin oli tietenkin Riihelä.

– Se vartiomiehen idiootti jäi kykkimään komendantin eteiseen eikä tiennyt mitään soppakanuunasta!

Miehet hymyilivät leveästi.

– Ei, eikä kahvista jota koko pataljoona kävi hakemassa, kun sana kulki eteenpäin.

– On vanhalle rajalle saakka mitä pistää pannuun, Sakke

Lampi kehui ja haroi punertavaa tukkaansa. – Minä kävin meille toisenkin laatikollisen.

– Vaikka tarjotaan rajalla sen toisellekin puolelle, Kokkolan Immu huohotti vielä juoksunsa jälkeen. – Jos nyt ryssät osaavat kahvia juodakaan.

Väsymys oli syönyt miehistä sodan alkupäivien innostuneen mielialan. Silloin oli ollut uhoakin nuorimmissa, talvisotaa kokematomissa ikäluokissa. Ja jokainen, Kokkolan Immukin, oli ollut sitä mieltä, että nyt näytettiin ryssille kenelle Karjala kuuluu.

»Oma pois vaikka toisen alta!»

Unenpuutteen ja hienoisen nälänkin nostattama ärtymys näkyi miehistä joukkueen purkautuessa pimeään myöhäisiltan teltasta, jossa oli ehditty nukkua kolmisen tuntia.

– Helvetti, kahden vuorokauden valvomisen jälkeen! Tupalan Risto kirosi. – Jos tuli unikaan, nälkäisille miehille.

Paremmalla tuulella oltaessa Ristolle olisi naurettu. Sillä oli aina nälkä, oli ollut jo koulupoikana. Pienessä mökissä ei ollut kaksisia eväitä annettavaksi koululaisten matkaan ja suoraan sanottuna Tupalan Veeraa ei pidetty mitenkään huolehtivaisena äitinä, vaikka ruokaa olisi ollutkin. Paremminkin se oli Risto itse, joka vanhimpana yritti järjestellä jotakin syötävää sisarpuolil-

leenkin, jotka kaikki taisivat olla eri isälle ja silläkin tavalla melkein orpoja.

Nyt nälkä johtui siitä, että oli edetty niin nopeasti että huolto ei pysynyt matkassa lujasta yrittämisestä huolimatta. Keittoa ei ollut saatu moneen päivään ja kuivamuonaakin sattumanvaraisesti. Jos tästä nyt oltiin jonnekin yön selkään korpivaellukselle lähdössä, niin muonitus ei ainakaan paranisi.

– Mistä saakka se tulee aina määräys, että se on meijän joukkue, jonka pitää lähteä kesken uniensa? Riihelä kirosi. – Vai ilmoitatteko te meijät vapaaehtoisiksi?

– Minä en ole nukkunut sen enempää kuin tekään, Helge Lamberg puolustautui. – Koko komppanialla on lähtökäsky, ja kai koko Paanasen pataljoonallakin. Te kuulette Nordinilta, kun hän tulee Rousun käskynjaolta.

– Siellä on, saatana, takana joku iso sotaherra, rykmentinkomentaja tai semmoinen, jonka pitää ehtiä ensimmäisenä sinne ja sinne ja »jatkaa vihollisen takaa-ajoa häikäilemättömästi», vaikka äijät nukkuvat seisaalleen, Kokkolan Immu manasi. – Luulisi tuosta että ryssistä saahaan henki vähemmälläkin.

Kokkola viittasi sanoillaan tykistön tuleen, jolla rummutettiin vihollista jossakin oikealla. Siitä saattoi päätellä, että isompi hyökäys oli taas menoillaan ja sitä pohjustettiin kovalla tykkitulella. Meskasen Otto yritti nähdä siinä jotakin hyvääkin:

– On kuitenkin ihan eri meininki kuin talvisovassa! Ei säästellä pirssikyttä.

Toisetkin kuuntelivat tulitusta.

– Saattaa olla, ettei paljon nukuta tuollakaan, Riihelä antoi periksi.

Jokainen ymmärsi, että Riihelä tarkoitti rintaman vastapuolta. Kukaan ei uhrannut ajatustakaan omille tykkimiehille, jotka

**Sykähdyttävä *Takuumies* perustuu jatkosodassa rivimiehenä  
palvelleen Esko Hirvilammen muistelmiin  
ja muistiinpanoihin.**

Rivimies Esko Hirvilampi odottaa junakyytiä rintamalle joukkuetovereidensa kanssa. Juuri ennen junan lähtöä he lastaavat luvatta kyytiin myös kahvia ja soppatykin. Näin käynnistyy elämänmakuinen tarina rintaman arjesta pienine ja suurempine sattumuksineen.

Sota ja sodan arki tulevat lähelle rivimiesten kokemusten kautta. Sotilaita piinaavat väsymys ja ruoan epätasainen saanti, ja he ovat pitkälti ylemmän tahon päätösten armoilla. Eskon kertomuksesta huokuu kunnioitus rivimiehiä kohtaan, mutta asioiden nurjat puoletkaan eivät jää pimentoon. Mitä sodasta jää lopulta käteen?

**Jorma Kurvinen** (1931–2002) oli suomalainen kirjailija, joka tunnetaan erityisesti sotaromaaneistaan sekä *Susikoira Roi* -kirjasarjasta. Kurvinen sai Valtion kirjallisuuspalkinnon kolmesti.